

Тема: Повсякденне життя населення УРСР у період загострення кризи радянської системи (середина 60-х – середина 80-х рр.). (Історія України. 11 клас).

Очікувані результати

Після цього уроку учень/учениця має вміти:

- використовуючи різні види джерел (у т.ч. медіапродукти), *описувати* повсякденне життя та визначати зміни, пов'язані з кризовими процесами у суспільстві періоду «застою»;
- *давати визначення* понять: «подвійна мораль», «пропаганда», «політизація та ідеологізація повсякденного життя»;
- *висловлювати і аргументувати* власну точку зору щодо кризи суспільної свідомості та формування подвійної моралі радянського суспільства;
- *давати власну оцінку* цьому періоду життя України.

Тип уроку: урок – дослідження з елементами медіаосвіти.

Форма уроку: занурення в епоху.

Обладнання: роздатковий матеріал, презентація
проектор
ноутбук
екран
стілці та столи розставлені для роботи у групах.

План уроку: 1.Особливості повсякденного життя населення у період загострення кризи радянської системи.
2.Моральний стан радянського суспільства.

Хід уроку:

I. Організаційний момент. (1 хв.)

II. Актуалізація опорних знань. (4 хв.)

На минулому уроці ми аналізували матеріальний рівень життя населення УРСР у 60-80-х роках, зміни у соціальній сфері.

Канадський історик Орест Субтельний у книзі «Історія України» так писав про цей період:

«Те, що радянський українець не добирає в автомобілях, відеомагнітофонах, модному одязі, він можливо, надолужує, користуючись безплатною вищою освітою й медичним обслуговуванням, незанимаючи ... американцями».

??? Яким прислівником можна охарактеризувати цей період?
(суперечливий)

Багато людей сучасників періоду «застою» згадують його як найкращі часи. Проте, українці «заплатили» за соціальні блага не тільки чергами, дефіцитом товарів, неякісними послугами.

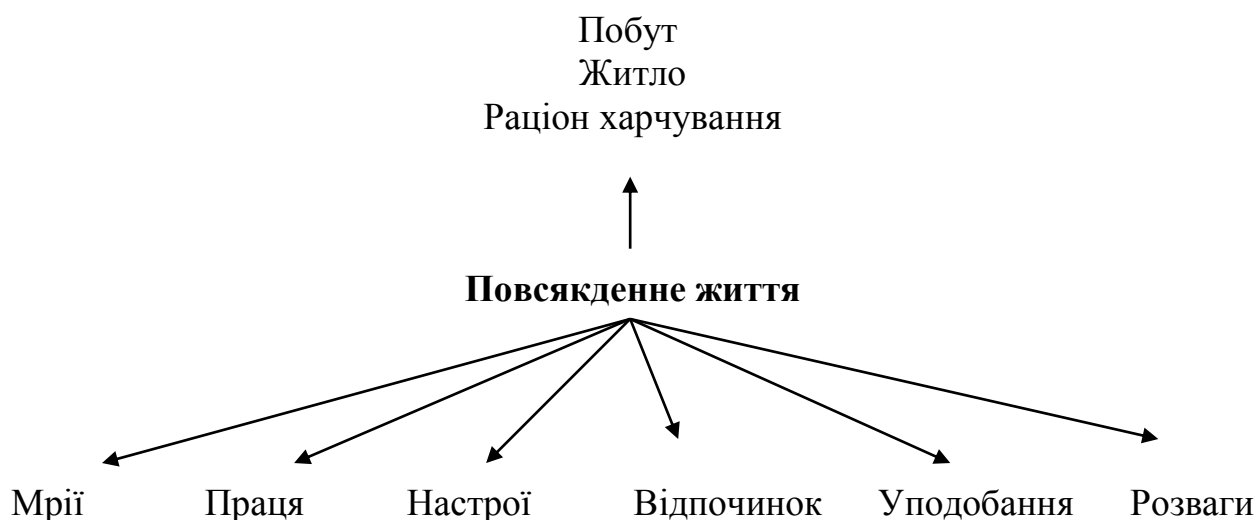
III. Вивчення нового матеріалу.

3.1. Мотивація навчальної діяльності.

Вступне слово учителя. Інструктаж. (5 хв.)

Сьогодні ми будемо говорити про повсякденне життя українців та моральний стан населення у період загострення кризи радянської системи.

??? Що таке «повсякденність»? Вправа «асоціативний куц».

Вивчення «повсякденності» переживає сьогодні справжній бум. Саме «повсякденне життя» є віддзеркаленням економічних, політичних процесів, що відбуваються у суспільстві. Дослідження повсякденності дає можливість об'єктивно оцінити історичні події та явища, визначити їх причини та наслідки.

??? Які джерела можна використати на уроці для ознайомлення з повсякденним життям населення у певний період історії? Вправа «асоціативний куц».

Сьогодні у вас є нагода стати дослідниками.

Об'єктом нашого дослідження буде життя «пересічної людини» в епоху «застою», її настрої, відчуття, уподобання, норми поведінки.

Мета дослідження: дати відповідь на питання: «Чи варто сумувати за роками «золотої» стабільності?» (Запис на дошці).

Інструктаж щодо роботи у групах. Кожна група (5 груп по 6-7 учнів) отримує картку з завданням (додатки 1,2,3,4,5). На виконання завдання відводиться 10 хвилин.

3.2. Сприйняття та усвідомлення навчального матеріалу:

- Робота у групах (10 хв.).

- Виступи від груп. Презентація результатів. *Вчитель демонструє фотографії, малюнки, карикатури, що містилися у роздаткових матеріалах, всім учням, за необхідності - ставить додаткові запитання . (20 хв.)*

- Висновки, відповіді на питання, поставлене на початку уроку. (метод «Мікрофон»). Оцінювання. (5 хв.).

IV. Домашнє завдання: написати твір (10- 15 речень) «Один день (11 січня 1978 року) із життя чернігівського десятикласника Сергія Василенка».

Додаток 1

Група 1

1.

О.Ранчуков. Оселедці. Київ 1970-ті

2.

О. Ранчуков. Іномарка у Києві. 1970-ті

3.

О.Ранчуков. Київ 1970-ті

4. Є. Євтушенко «Нерви взрослых»

Нервы, нервы...

Разгулялись, однако, они...

"Первый я!"

"Нет, я первый!" -

и в поэзии,

и на стоянке такси.

Словно пропасть меж людьми,

даже если впритирку трещащие швы.

"Что вы прётесь?"

"Чего вы орёте?"

"А вы?"

Обалдение подкашивает людей от галдения

магазинных,

автобусных,

прочих очередей.
 Добыванье ордеров и путёвок,
 бесчисленных справок,
 сапог на меху -
 это как добыванье самих же себя на бегу.
 Чтоб одеться красиво, надо быть начеку.
 Надо хищно, крысино
 урывать по клочку.
 На колготки из Бельгии,
 на румынскую брошь
 наши женщины бедные
 чуть не с криком: "Дашь!"
 От закрута,
 замота,
 от хрустенья хребта
 что-то в душах
 замолкло,
 жабы прут изо рта.
 Горький воздух собесов
 и нотариальных контор
 пробуждает в нас бесов,
 учиняющих ор.
 ...
 1971-77 р.р.

Обговоріть у групі:

1. Чи можна використати фотографії 1-3 як джерела для вивчення повсякденного життя? Відповідь аргументуйте.
2. Які явища радянського повсякдення відображені на фотографіях? Як виглядають люди?
3. Уявіть себе мешканцем міста у 70-ті роки XX століття. Хотіли б ви жити в ті часи? Чому?
4. Прочитайте вірш Є.Євтушенко (4). Підкресліть рядки слова, які найбільше вас вразили.
5. Як можна схарактеризувати моральний клімат у суспільстві?

Завдання для звіту:

Напишіть 10 речень про настрої та уявлення «пересічного громадянина» 70-х років XX століття.

Група 2

Додаток 2

1. О. Ранчуков «Київ 1970-ті»

2. (журнал «Перець», 1979 рік, №17)

3. (журнал «Перець», 1979 рік, №17)

4. (журнал «Перець», 1979 рік, №10)

5. (журнал «Перець», 1979 рік, №10)

6. Газета «Деснянська правда» №10, 1978 рік

перець.ua.

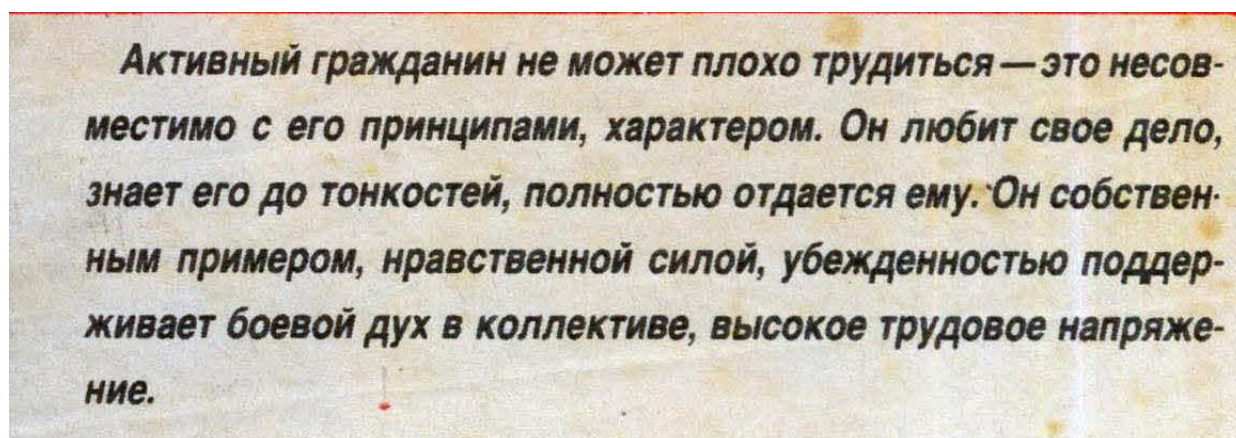
 перець.ua.

Мал. О. МОНАСТИРСЬКОГО

— Хай знає, як на нас усе звалювати!

7. (журнал «Перець», 1979 рік, №15)

8. (журнал «Крестьянка» 1982 рік №10)

Мал. В. ГОРБАЧОВ

— Ну й Іван, навіть у доміно не зіграє без браку!

9. (журнал «Перець», 1979 рік, №15)

Обговоріть у групі:

1. Яке досягнення доби «розвиненого соціалізму» ілюструє фотографія №1?

2. Які явища в житті суспільства відображають карикатури №№ 4, 7?
3. Назвіть номери карикатур які відображають ставлення людей до праці? Чому виникали такі явища?
4. Порівняйте інформацію №8 і №9, №5 і №6 та спробуйте дати визначення поняттю «подвійна мораль» (можна скористатися підручником с.171).

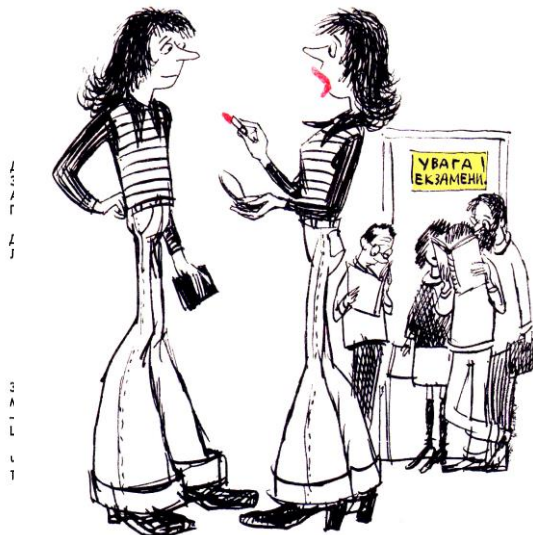
Завдання для звіту: Дайте письмову відповідь на питання №4 (10 речень).

Додаток 3

Група 3

— Хелло! Ви з Техасу?
— Ні, ми з Борщагівки.

— Нафарбуй губи і можеш сміливо здавати за мене екзамени,

3. Журнал «Перець», 1977 рік, №15

Обговоріть у групі:

1. Опишіть умови життя городян (фото1-2). Зверніть увагу на розмір кімнат. Які побутові речі стали символами достатку? Чи всі жили в таких умовах? Чи є різниця у рівні достатку господарів на фото1 і 2?
2. Які прагнення радянської молоді критикують карикатури №№3,4.

4. Журнал «Перець», 1979 рік, №10

Завдання для звіту:

Що в СРСР називали буржуазним споживацтвом? (10 речень).

Додаток 4

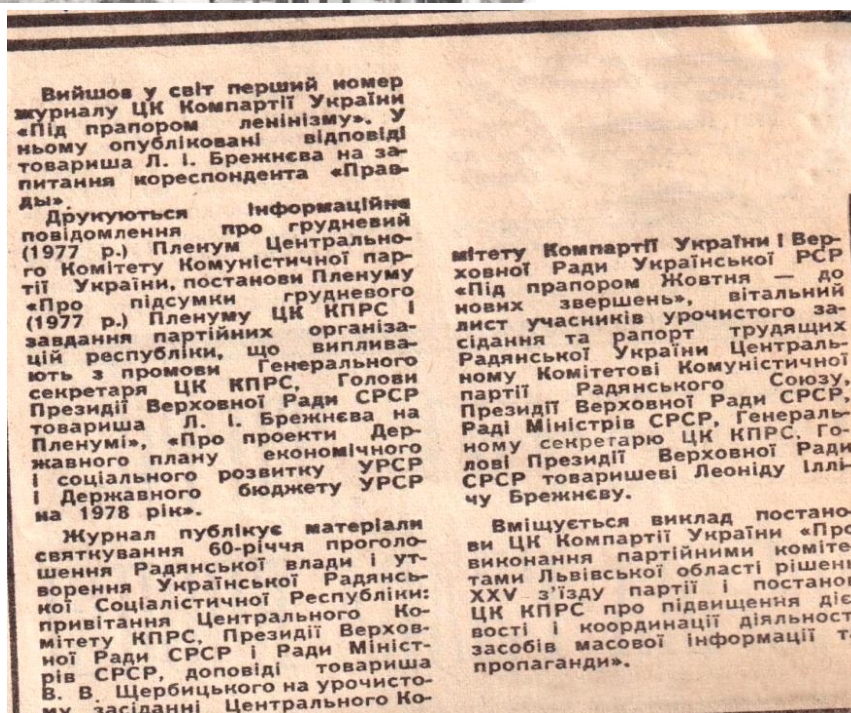
Група 4

2.

3.

4.

Газета «Деснянська правда» №11, 1978 рік

5.

Газета «Деснянська правда» №11, 1978 рік

Обговоріть у групі:

1. Де відбуваються події, зображені на фотографіях №№1-3? Який предмет присутній на всіх фотографіях? Яке враження на вас справляє зображене?
2. Прочитайте повідомлення у газеті (№4)? Яка тематика повідомлень у журналі «Під прапором ленінізму»? Які висновки можна зробити?
3. Проаналізуйте програму телепередач (№5). Які передачі переважали? Які передачі вас зацікавили?

Завдання для звіту: за результатами обговорення напишіть 10 речень про «ідеологізацію та політизацію повсякденного життя».

Група 5

Світі світу

Факти, а не гучні слова про «свободи» їх та «права»

Держава виробляє всі рішення за невідомою участю представників «грошового мішана». Трудашки не залишаються тільки підраховувати гріш, перебирати урни мрії про добробут і прогрес, про «рівність можливостей».

«МОНД ДИПЛОМАТИК», Париз.

ПРАВО НА РІВНІСТЬ

Стійка величезна нерівність багатств і доходів у Франції підтвердилася знову, цього разу — у повідомленні, опублікованому одним із філіалів «Кесс де депю», — державній організації по фінансуванню місцевих властей. Вона випливає із доповіді, менше 10 процентів родин володіють приблизно половиною багатств країни, в той час як на долю 25 процентів найменш привілейованих французів припадає всього 6 процентів.

«ТАЙМС», Лондон.

У країнах Західної Європи можна зізнатися з думкою, що англійські трудящі перебувають у кращому становищі порівняно з робітниками і службовцями інших індустріальних країн. Щоб пере-

конатися, що це далеко не так, досить тільки раз побувати, наприклад, у тих областях країни, де зарять сталі. Люди живуть там в умовах, які приймають людську гідність, туляться у злиденних будинках-казармах, затиснуті між горами шлангу і фабричними димарями. Але й представники інших професій не можуть похвалитися якісними умовами життя, які достатками.

«ВЕЛЬТВОХЕ», Цюрих.

ПРАВО НА ПРАЦЮ

У США близько 10 мільйонів безробітних. Якщо ж урахувати й тих хлопців та дівчат, яких офіційно не реєструють, то й 15 мільйонів набереться. Є серед них і такі, що вже не отримують допомоги по безробіттю (тілони минулого року 4,3 мільйона розпрощалися із нею), є й такі, що вже махнули рукою на будь-яку надію знайти роботу.

(З даними іноземної преси).

В Італії майже півтора мільйона чоловік не можуть знайти собі роботи, з них 73 проценти — молоді віком до 29 років. Понад 389 тисяч безробітних мають середню освіту.

(З повідомлення Урядового статистичного інституту).

За даними дослідного бюро торгової палати Токіо, в 1974 році в Японії сталося 11703 банкрутств, у 1973 — 12605, а в 1976 році зазнали краху 15600 компаній. Лише з цієї причини в Японії кожного дня в середньому близько тисячі робітників втрачають роботу.

«МАЙНІТІ СІМБУН», Токіо.

Кількість безробітних у Європейській економічній співдружності досягла в січні рекордної цифри — 5,9 мільйона. Організація економічної співпраці і розвитку (об'єднує 24 найбільш розвинені капіталістичні країни, — РЕД) передбачає подальше зростання безробіття майже в усіх країнах Західної Європи, включеною й ФРН.

«ТАЙМ», Нью-Йорк.

ПРАВО НА ЗДОРОВ'Я ТА ЖИТТЯ

На початку століття вчені, які досліджували вплив умов праці на здоров'я людини, виявили, що серед вагітних жінок, які піддаються дії саниці, передчасні роди й викидні бувають у 2—3 рази частіше, ніж звичайно.

У 1975 році канадський філіал «Дімерал моторс» запровадив нові правила щодо робітниць, які мають справу зі свинцем. Компанія повідомляє: для того, щоб жінки залишилися на роботі, треба подати медичну довідку про невідатність родити. А згодом оголосила, що такий не порядок

запроваджується і на заводах у США. Як страшно, що її запланувала одна із робітниць акумуляторного заводу зробила операцію по стерерізації. Це тільки один із прикладів того, як ставляться американські підприємці до здоров'я робітниць. Установлено, що в Сполученні Штатах від виробничих травм і професійних захворювань кожного дня гине 315 чоловік.

Робітниця хімічного заводу в Мігара-Фелс розповіла, як вживаються 110 різних хімічних сполук: «Компанія попереджує, що певний хімікат шкідливий і з ним треба поводитися обережно, але умовчує, про те, що він смертельно небезпечний».

Мало надії, що в недалекому майбутньому можна очікувати якісь змін в умовах праці у США. Американські промисловці, дбаючи у першу чергу про власні прибутки, виступають проти «непродуктивних» асигнувань на поліпшення охорони праці.

«Ю. Е. НЬЮС», Нью-Йорк.

Журнал «Перець», 1977 рік, №18

Обговоріть у групі:

1. Ознайомтесь з матеріалами. Яка мета цих повідомлень? Зверніть увагу на назву рубрики.
2. Зверніть увагу на джерела інформації. Чи можна довіряти цій інформації?
3. Які елементи інформаційної війни ви помітили?

Завдання для звіту: за результатами обговорення напишіть 10 речень про «радянську пропаганду».

Використані джерела:

1. Історія України: підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів: рівень стандарту, академічний рівень/ О.І. Пошетун, Н.М. Гупан.- К.: Освіта, 2011.- стаття 336 с.: іл.

2. Основи медіа грамотності: Навчально – методичний посібник для вчителя 8(9) клас. Плани – конспекти уроків/ За ред.. В.Ф.Іванова, О.В.Волошенюк, О.П.Мокрогуза. – Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2014.-190 с.

3. Удот О.І. «Історія повсякденності як методологічна проблема». Стаття. [Електронний ресурс]: - режим доступу : <http://history.sumynews.com/istoriya-povsyakdennosti/item/226-istoriya-povsyakdennosti-yak-metodologichna-problema-za-lyudinoznavchu-istoriyu-ukrajini-pro-aktualnist-istoriji-povsyakdennosti.html>.

4. Федчиняк А.О. «Досвід викладання історії повсякденності у сучасній школі». Стаття. [Електронний ресурс]: - режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/185/>.

5. Цикл фотографій А. Ранчукова «Образ жизни — советский». Украинская фотография. Стаття. [Електронний ресурс]: - режим доступу: <http://journal.foto.ua/gallery/cikl-fotografij-a-ranchukova-obraz-zhizni-sovetskij.html>

6. «Крестьянка». Журнал. [Електронний ресурс]: - режим доступу : <https://sites.google.com/site/zurnalysssr/home/krestanka>

7. «Перець». Журнал. [Електронний ресурс]: - режим доступу : <https://sites.google.com/site/zurnalysssr/home/perec>.

8. «Работница». Журнал. [Електронний ресурс]: - режим доступу : <https://sites.google.com/site/zurnalysssr/home/rabotnic>

Підготувала:

Горна О.В., методист НМЦ управління освіти Чернігівської міської ради.